

ZPRAVA O ANG-SKO-RUSKI ZVESE ZAVLEKLA

Alija bi rada povežala pakt z Ligo narodov

POR RUSKEGA UNANJEGA KOMISARJA

London, 31. maja.—Ivan Majrski poslanik v Londonu, včeraj oglašil v uradu anega zunanjega ministra, da dodatne informacije o nekem načrtu militarističnega obrambnega zveze med Britanijo in sovjetsko Rusijo, ki se je oglašil v zunanji uradu, da doba točna polna o nekaterih točkah prednega pakta vzajemne voje pomoči. Po pogajanjih, najje že dva meseca, o mistični zvezi med imperialistično Veliko Britanijo in boljšo Rusijo, je ostalo več, katere je treba razčistiti je vzrok zavlačevanja razgovorov.

Angleska formula militaristične zveze se naslanja na 16. člena kovenanta narodov, ki določajo sankcije proti agresivni državi. V vi tolmajočo to formulo kaže nego v Londonu. Akropri agresorju se bi lahko kila, ako bi predlagana zveza čakala na odlok svetne narodov.

Svjetska Rusija ugovarja ta proceduri. Ona je za takojšnastop proti agresivni držini proti sklenitvi vojaške, ki bi se naslanjala na nant Lige narodov. Jakob Z. ruski poslanik v Parizu, naj informiral tudi francozunanjega ministra Bonada, da njegova vlada protitivi vojaške zveze, ki bi bila v okviru Lige narodov.

Naciji prevzeli škofovo palačo

Diktator Hitler ignoriral apel

Salzburg, Nemčija, 31. maja.—Palača nadškofa Sigismunda Waitza je postala posest Hitlerjevih rujavosrajčnikov. Zasedli so jo sinoči, ko se je nadškof mudil zunaj mesta.

Waitz je pred nekaj tedni apeliral na Hitlerja, naj prepreči konfiskacijo palače, a ni bil uslišan. Naciji so odstranili vse pohištvo iz palače in ga odpeljali v skladišče. Nadškof je bil že pred enim mesecem informiran, da bo moral zapustiti palačo. Kakšne korake bo zdaj podvzel, ni znano.

Ko se je nadškof vrnil v Salzburg, je moral iskati stanovanje v semenišču.

Španske oranže prihajajo v Nemčijo

Berlin, 31. maja.—Oranže so se spet pokazale na tržiščih po dolgem času. Več zabojev oranž je prišlo iz Španije in to je dalo povod različnim govoricam. Običajni odgovor na vprašanja je bil, da general Franco plačuje vojni dolg Nemčiji na ta način. Pomanjkanje živil v Nemčiji je še vedno občutno. Na tržiščih se lahko dobi le krompir in špinata, druga zelenjava pa je izginila. Mast, maslo in nekatere druge potrebščine dobivajo prebivalci v odmerkih.

Legionarji napadli socialiste v New Yorku

New York, 31. maja.—Člani Ameriške legije so včeraj napadli člane mladinske socialistične lige, ko so slednji demonstrirali proti italijanskim vojnim veteranom, ker so v paradi v zvezi s proslavami spominskega dneva oddajali fašistične pozdrave. Šest članov mladinske lige je bilo ranjenih. Willi Mirin, tajnik socialistične lige, je dejal, da je policija mirno gledala legionarje, ko so pretepali demonstrante.

Protizidovska gonja v Berlinu

Naciji uveljavili nove ukrepe

Berlin, 31. maja.—Več tisoč židov bo vrženih iz stanovanj in iskati bodo morali nova, kar je posledica novih protizidovskih ukrepov, katere je uveljavil dr. Lippert, berlinski župan. V nekatere rezidenčne distrikte židje nimajo vstopa, zdaj pa so bile odrejene restrikcije tudi v drugih. Iskati bodo morali stanovanja pri židih, ker so nacijske avtoritete zapretele za rabo sile, če bodo skušali dobiti stanovanje pri "Arijcih".

Kazen za vsakega, ki se ne bi pokoril odredbam, je 150 mark in zapor.

"Židovski najemniki v nežidovskih poslopih se morajo izseliti v prihodnjih treh tednih," se glasi nacijsko svarilo. "Stanovanje si morajo poiskati v židovskih poslopih. Noben žid se ne sme naseliti v četrti Hansi, Luetzowplatzu, Tiergartenu in Kurfürstendamu."

Židovski hišni posestniki so bili obveščeni, da morajo poročati avtoritetam, koliko sob lahko oddajo v najem. Vse prijave morajo biti v rokah oblasti do 15. junija. Te bodo tudi odločile, koliko oseb lahko stanuje v eni sobi.

Nežidovski hišni posestniki morajo tudi obvestiti avtoritete, koliko židov biva v njih stanovanjih. Te informacije bodo omogočile oblastem popolno "čistko" židov, ki stanujejo pri "Arijcih".

VLOGA NEMŠKIH ČET V ŠPANJI POJASNJENA

Več tisoč vojakov se vrnilo v Nemčijo

VELIKE PROSLAVE V HAMBURGU

Berlin, 31. maja.—Parniki, ki vozijo nemške vojske, kateri so se borili na strani fašistične armade v španski civilni vojni, bodo danes dospeli v Hamburg, kjer bodo sprejeti z velikimi častmi. Pozdravljeni bodo kot junaki, ki so igrali važno vlogo v civilni vojni, katere je bila zaključena z zmago generala Franca. Osem tisoč nemških vojakov se vrača domov.

Nemško ljudstvo je bilo šele zdaj informirano o aktivnostih vojaških čet v Španiji. Transportacija čet je bila zavita v tajnost. Nacijske avtoritete so pretele s smrtjo vsakemu na obtožbo izdajstva, če bi širil govorice o odhajanju nemških čet v Španijo. Koliko Nemcev je bilo ubitih in ranjenih na španski bojiščih, še zdaj ni znano. Sorodniki ubitih morajo molčati.

Sele zdaj, ko se vojaki vračajo domov, je pričel nacijski tisk pisati o junaških činih nemških čet v španski civilni vojni. Nemški častniki so vežbali španske častnike. V prvih tednih po izbruhu civilne vojne je Hitler poslal 85 letalskih pilotov v Španijo in dvajset bojnih letal. Ti so potem prevajali Maročane v Španijo. Pod nadzorstvom stotnika Rudolfa von Moreauja so nemški letalski transportirali 15,000 maroških vojakov v Španijo v nekaj tednih.

General Hugo Sperrle je bil poveljnik nemškega letalskega zbora v Španiji. Njega je potem nadomestil general Volkman. Sperrle je sugestiral generalu Francu napad na Bilbao, Santander in potem na mesta v Asturiji.

Po poročilih v nacijskem tisku so se Nemci udeležili vseh važnih bitk v Španiji. Nemški protiletalski topovi so sestrelili veliko število lojalističnih bojnih letal. General Franco je sprejel sugestije nemških vojaških veščakov in odredil ofenzivo proti lojalističnim četam na severni fronti, ki je bila zaključena s fašistično zmago. Ko je bil odpor lojalistov zlomljen na tej fronti, so bile čete poslano v Tarragono in Katalonijo. V bitkah na tej fronti so bili fašisti zmagoviti in lojalistična obrambna sila je dobila smrtni udarec.

Fašistična Španija ostane nevtralna

Vojni ujetniki uposleni pri gradnji hiš

Medina del Campo, Španija, 31. maja.—General Francisco Franco je izjavil, da bo Španija ostala nevtralna in držala roke proč od konfliktov, ki lahko potisnejo Evropo v vojno. General je govoril v zvezi s proslavami fašistične zmage v civilni vojni pred množico 10,000 ljudi.

"Želim, da postane Španija trdnjava miru," je rekel Franco. "Vsaka vojna gre daleč in potegne s seboj tudi šibke države. Vojna respektira samo močne in zato želim, da postane Španija močna in si kot taka zagotovi mir."

Pri proslavah fašistične zmage je sodelovala katoliška duhovščina. V cerkvah so se vršile zahvalne maše in duhovniki so blagoslovljali fašistične zastave iz vseh krajev Španije.

Burgos, Španija, 31. maja.—Lojalistični vojni ujetniki bodo uposleni pri gradnji hiš v španskih mestih, ki so v razvalinah. Konstruktorska dela se bodo vršila pod nadzorstvom generala Queipa de Llana. Tu sodijo, da bo morala vlada potrositi dve milijardi dolarjev za rekonstrukcijo v vojni razdejanih mest in vasi.

Rim, 31. maja.—Poročilo o vlogi italijanskih čet v Španiji je včeraj objavil grof Ciano, zunanji minister, v milanskem listu Gerarchia. Poročilo pravi, da skupne italijanske izgube v španski civilni vojni znašajo 3327 ubitih in 11,227 ranjenih. Italija se je vmešala v civilno vojno kmalu po izbruhu v juliju l. 1936. Njene čete in letalci so se udeležili vseh glavnih bitk v Španiji. Fašisti so uničili 943 lojalističnih bojnih letal, sami pa so izgubili 85 letal.

škkih veščakov in odredil ofenzivo proti lojalističnim četam na severni fronti, ki je bila zaključena s fašistično zmago. Ko je bil odpor lojalistov zlomljen na tej fronti, so bile čete poslano v Tarragono in Katalonijo. V bitkah na tej fronti so bili fašisti zmagoviti in lojalistična obrambna sila je dobila smrtni udarec.

AMERIŠKI DIPLOMAT RAZŽALIL FAŠISTE!

Jezijo se, ker je rabil besedo "sovražnik"

NAPAD NA FRANCO-SKEGA PREMIERJA

Rim, 31. maja.—Italijanski tisk je včeraj ponovno napadel francoskega premierja Daladierja zaradi govora, ki ga je imel na pokopališču v Neullyju, kjer so pokopani ameriški vojniki, ki so padli v svetovni vojni. Fašisti so tudi razkačeni, ker je William C. Bullitt, ameriški poslanik v Parizu, ki je tudi govoril na pokopališču, rabil besedo "sovražnik".

"O Bullittu ne bomo dosti govorili," piše Il Popolo d'Italia. "On je v govoril kot demagog in prijatelj ter zaveznik onih, ki hočejo obdati Italijo s sovražniki. Ponavljal je le fraze, katere sta že prej izrekla predsednik Roosevelt in premier Daladier in katere so potem podarili tudi državni tajnik Hull in drugi ameriški diplomatje."

Pariz, 31. maja.—William C. Bullitt je rabil besedo "sovražnik" v svojem govoru zadnje nedelje in ta je izzvala proteste v italijanskem tisku.

"Narodi, kakor ljudje, morajo dostikrat izbrati med strahotnimi alternativami," je rekel Bullitt v svojem govoru. "Ameriški vojniki, ki so tu pokopani, so držali bakljo svobode kvišku, da je svetila vsemu svetu. Danes spet narodi, ki sovražijo vojno in ljubijo mir, morajo stati na strani onih, ki se oborožujejo, da ohranijo mir. Ti se zavedajo, da bodo morali pomagati šibkejšim državam v borbi za ohranitev neodvisnosti, kajti njih neodvisnost in svoboda bosta tudi uničeni, če ne bodo priskočili šibkejšim državam na pomoč. Nikdar ne smemo pozabiti, da pridejo momenti, ko morajo možje pograbit orožje, da rešijo vse, kar je vrednega v človeškem življenju. Ako orožje zlomi mir, ga mora orožje tudi braniti."

Domače vesti

Nov umor rojaka v Penni?

Farrell-Sharon, Pa.—Semkaj je prišla vest, da je v New Castlu, Pa., naglo umrl rojak Frank Liković, doma z Gornjeja Iga, občina Iškavas, ki je živel v tamošnji okolici okrog 25 let. Njegova smrt je zagotetna. Uradno je bilo konstatirano, da je umrl za srčno hibo, toda odborniki lokalne unije CIO, pri kateri je bil Liković aktiven, sumijo, da je bil umorjen in zahtevajo natančno preiskavo.

Nesreča pri delu

Barberton, O.—Frank Plattner, član in blagajnik društva 48 SNPJ, se je 9. maja pri svojem delu v tovarni težko ponesrečil. Vrelotekoče železo mu je pljusnilo po nogah in ga hudo opeklo. Nahaja se v mestni bolnišnici.

Samomor mladega rudarja

Hibbing, Minn.—Joseph Rus, star 24 let, se je 26. maja ustrelil z lovsko puško na svojem domu v Kitzvillu. Mladi Rus, ki je bil železniški zavirač v rudniku Webb, je istega dne prejel ček svoje plače, ko pa je prišel domov z dela, je povedal svoji odvedovi materi, da je ček izgubil. Bil je silno potr in kmalu potem so ga našli v njegovi sobi ustreljenega v senca.

Clevelandske vesti

Cleveland.—Dne 27. maja je umrla Josipina Verbič, stara 70 let in doma iz Velikega potoka pri Postojni na Notranjskem. V Ameriko je prišla pred 18 leti in tu zapuša četr, tri vnuke in pet vnukinj.

Vpliv nacijev se povečal na Ogrskem

Rezultat parlamentarnih volitev

Budimpešta, Ogrska, 31. maja.—Večji nacijski vpliv na Ogrskem, ki bo še bolj tesno povezal državo z osjo Rim-Berlin, napovedujejo opazovalci politične situacije na podlagi rezultata parlamentarnih volitev. Prve številke o volilnem izidu so naznanjale vladno zmago, toda zdaj je jasno, da so bile volitve bolj Hitlerjeve zmage nego vladna. V vladnih krogih so se že pojavile obdolžitve, da je Hitler podkupil volilce.

Premier Paul Teleki, ki je ustanovil vladno stranko, da zatire nacijsko agitacijo, bo imel dosti neprilik s člani novega parlamenta. V zbornici bo sedelo okrog sto nacijev in njih simpatičarjev in Teleki se bo moral še bolj nasloniti na Nemčijo v zunanji in notranji politiki, če bo hotel ostati na vladnem krmilu.

Nacijska stranka, ki je imela samo tri sedeže v parlamentu, jih ima zdaj 28. Druge manjše stranke, ki imajo ozke zveze z nacijsko, so dobile 17 sedežev. Med onimi, ki so bili izvoljeni na listi vladne stranke, jih je mnogo, ki odprto simpatizirajo s Hitlerjevci. Ogrski parlament tvori 260 poslancev in opozicija proti vladi v novem parlamentu jih ima skoro polovico na svoji strani. Krogi vladne stranke trdijo, da so Hitlerjevi agentje potrosili veliko vsoto denarja v volilni kampanji. To je vzrok, da se sedaj lahko ponašajo z uspehi.

Načelnik mehiške stranke resigniral

Mexico City, 29. maja.—Luis Rodríguez, bivši tajnik predsednika Cardenasa in bivši guverner države Guanajuate, je sinoči resigniral kot predsednik mehiške (vladne) revolucionarne stranke. Rodríguez je bil izvoljen za predsednika te stranke v aprilu preteklega leta, zdaj pa je moral odstopiti na pritisk več senatorjev in poslancev, ki so ga kritizirali in mu očitali nespoznobnost.

KITAJSKI TOPOVI PREGNALI JAPONSKO LADJE

Konsolidacija kitajske oborožene sile

NOV RUSKO-JAPONSKI INCIDENT

Fučov, Kitajska, 31. maja.—Japonske bojne ladje, ki so skušale priti v bližino obrežja in kitajskih utrdb ob reki Min, so se morale umakniti, ko so kitajske obrežne baterije pričele sipati kroglice. Bojne ladje so se nekaj ur pozneje vrnile in začele bombardirati kitajske utrdbe. Izid bitke v tem momentu ni znan.

Hongkong, 31. maja.—General Feng Jihsiang, kitajski podminister za militaristične zadeve, je naznanil, da je konsolidacija kitajske oborožene sile demonstrirala svojo učinkovitost. Kitajski odpor proti Japoncem se je povečal na vseh frontah. V bitkah od 1. marca do 15. maja je padlo 120,138 Japoncev in Kitajci so v tem času ujeli tudi več tisoč japonskih vojakov, potopili 29 bojnih ladij in razbili 26 bojnih letal.

Tokio, 31. maja.—Tu poročajo, da so japonski vojaški letalci razbili 42 ruskih bojnih letal v bitki pri jezeru Bor, južno od Mančulija, kjer je meja med Mandžurijo in Zunanjo Mongolijo. Mongolski letalci, katere so izvezbali Rusi, so napadli s bombami japonske pozicije in sledila je bitka, v kateri so bili Mongolci poraženi. 150 Mongolcev je bilo ubitih in ranjenih, pravi poročilo iz japonskega vira. Japonci so priznali, da je v bitki padlo šest vojakov, 26 pa je bilo ranjenih.

Poročilo omenja, da je bil ta incident ob meji eden največjih v zadnjih tednih. Koliko japonskih letal se je udeležilo bitke, ni znano. Japonci očitajo Rusom, da oni podžigajo Mongolce na boj. Hsinkingška vlada (mandžurska) je naslovila oster protest vladni Zunanje Mongolije z zahtevo, da mora takoj odpoklicati svoje čete z obmejnega ozemlja.

Moskva, 31. maja.—Šigenori Togo, japonski poslanik v Moskvi, je zahteval konferenco s sovjetskim zunanjim komisarjem glede incidentov na meji med Mandžurijo in Zunanjo Mongolijo. Diplomate tujih držav v Moskvi trdijo, da so ti incidenti povzročili nove komplikacije in povečali napetost med Japonsko in Rusijo.

ADF odklanja sugestije delavskega odbora

Washington, D. C., 31. maja.—Voditelji Ameriške delavske federacije še vedno zahtevajo amandiranje Wagnerjevega zakona in zdaj so zavrgli tudi sugestije delavskega odbora glede revizije regulacij. ADF zahteva ne samo amandiranje zakona, temveč tudi ustanovitev novega delavskega odbora, ki naj bi ga tvorilo pet članov. Sedanjí odbor, kateremu vodstvo ADF očita pristranost v prilog unijam CIO, tvorijo trije člani.

Poljska odbila nemške zahteve

Gdansk, 31. maja.—Poljska je včeraj naslovila noto vladi Gdanska, ki je pod kontrolo nemških nacijev, v kateri je odbila zahtevo glede odpoklica treh poljskih uradnikov, katerih čofe je ustrelil nemška nacija v Kalthofu 21. maja. Situacija v Gdanku je še vedno napeta, čeprav je poljska vlada izjavila, da je pripravljena sodelovati z nacijskimi avtoritetami, da prepreči nasilja v bodočnosti.

Počteno pravilo. (Narinal Jerger.)

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodina na Zdrulene drlave (liven Chicago) in Kanado \$1.00 na leto, \$5.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Ciero \$1.50 na celo leto, \$2.75 na pol leta; na inozemstvo \$3.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$1.00 per year, Chicago and Ciero \$1.50 per year, foreign countries \$3.00 per year.

Če se odločite za doplačilo, hlačkoli doplačilo in naročenih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, dramske pesmi itd.) se vračajo pošiljalca le v slučaju, če je priložil pošiljalca.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned in order only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vas, kar ima otisk s listom

PROSVETA

3697-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Denar v sklopu na primer (July 31, 1939), vsota vsakega letna na naslovu pomeni, da vam je s tem denarjem postala neposredna. Posvetite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Glasovi iz naselbin

Nekaj o waukeganskem koncertu

Chicago. — Veliki traven ali maj je mesec kličočega, mladega življenja v prirodi. Baš za njegovih dni nam začne dvna v igred razgrinjati svoje čarobno krasoto v mamljivem dehtanju pestrega cvetja in bobnotnem kličju svežega zelenja, sredi katerega se kakih štirideset milj severno od Chicago v razsijnem razkošju koplje prijazna waukeganska slovenska naselbina s svojimi členimi in snažnimi hlačkami, porazvrščenimi okoli ponošnega Slovenskega narodnega doma, ki je plemenit sad slovenske požrtovalnosti in skupne last tamošnjega zavednega in naprednega slovenskega delavstva.

Tista nedelja, ki je letos padla na dan 21. maja, ostane vsemu waukeganskemu slovenstvu in nam, ki smo bili od drugod tamkaj v gosteh tisti dan, brezdvomno še dolgo v lepem spominu.

Federacija illinojskih in wisconsinskih društev Jugoslovanske katoliške jednote je tisto nedeljo pod pokroviteljstvom waukeganskega društva sv. Roka priredila velik koncert in ples v tamošnjem Slovenskem narodnem domu, ki je od svojega početka sem torišče vsega narodnega in kulturnega delovanja med naprednim slovenskim življenjem v Waukeganu, kar se je sijajno izkazalo tudi to pot. Prostorna dvorana je bila razprodana, in dih prisrčne razigranosti je vel po celi hiši.

Društveni predsednik sv. Roka Anton Kobal otvoril ob treh popoldne vzpored, pozdravi v kratkem in krepkem govoru navzoče občinstvo ter se iskreno zahvalil temu in pa vsem tistim, ki so od blizu in od daleč prišli na radovoljno sodelovanje.

Za njim je imel prav lep nagovor predsednik društvene federacije Frank E. Vrančičar v angleščini ter se obrnil zlasti do mladine, naj vstopa v vrste Jednotnega članstva.

Potem nastopi vrhovni Jednotin predsednik Pavel Bartel, ki si je izbral pomen Jednotnih federacij in sedanje kampanje za snov svojega vrlo zanimivega in prav dobro zasnovanega govora.

Ko nam je nato Anton Kobal, ki je vodil vzpored, naznanil, da bo v sledeči programni točki deklamiral Askrevo "Pesem slovenskih delavcev v Ameriki" Tomaž Cukale, ter še pristavil, da je bil ta mladec nekaj mesecev več kakor pred osemindvajsetimi leti rojen v Waukeganu, da se nadalje še nekaj let uri za tenorskega solista in da misli imeti svoj prvi koncert letošnje jesen v svojem rojstnem kraju, se mi je zdelo, da se je nenadoma polastil občinstva nemal in upravičen ponos, nakar je kar samo od sebe zaplalo nepriljudno, prisrčno navdušenje po celi dvorani. Rojstni kraj je z odprtim srcem sprejel svojega sina, in Tomaž je prejone občutil tisti prisrčni objem ter s pravilnim zanosom in brezhibno izvajal svojo deklamacijo ob mehkih melodijah, ki so šušče vrelje izpod spretnih prstov njegovega učitelja Geralda Groissanta.

Pevski zbor Slovenskega narodnega doma je potem pod vodstvom svojega pevskega učitelja Pavla Sifferja, ki je cel virtuos na klavirju, podal prav ljubki vaški prizor iz "Gorenjskega slavčka", slovenske opere, ki jo je složil sloviti glasbenik Foerster, ter nam še vrh tega žapel Vilharjevo "Jadransko morje" in pa "Espano".

Ob tem nastopu waukeganskega zbora, ki je komaj pet let star, sem mogel prvič natančneje slediti njegovemu petju in izvajanju. In priznati moram, da sem bil nadvse prijetno iznenađen ob njem. Starejši pevski zbori se ne morejo ponašati z boljšo kvaliteto ne v petju, ne v izvajanju. Posvečenost pesmi prinaša take uspehe in iskrena požrtovalnost.

Prizori iz oper niso za takšne pevske zore mačje solze. Saj delajo celo poklinalim pevcom in pevkam mnogo preglavic. In ta prizor bi bil tako, kakor ga nam je podal waukeganski pevski zbor ob tej priliki, lahko v čast vsakemu opernemu odru. Cela dvorana se je kar vživela vanj, in v marsikatero oči so priplozele solze, ki so javno pričale, kako globoko v srce je ljudem seglo izborno izvajanje in petje v tem lepem vaškem prizoru. Tudi v ostalih pevskih točkah je bil zbor docela kos svoji nalogi.

Zborov učitelj Pavel Siffer, Rudolf Skala, Lah in vsi ostali pevci in pevke tega zbora so lahko ponosni na ta svoj zares lep uspeh, ki naj jim bo vsaj nekoliko v zadoščanje za vse, kar žrtvujejo za to plemenito panogo naše kulture.

Jos. Fajfar, Anton Krapenc in Jos. Gomilar, ki so vsi iz Chicago, so se s svojim "Beračevim kupletom" prav močno prikupili nam vsem, in prav nič bi nas ne jezilo, če bi se bili še malo dalj pomudili na odru.

"Prešernov" kvartet iz Chicago je bil burno pozdravljen, bržko se je pojavil na odru. In po vsaki pesmi, ki jo nam je odpel, je žel bučno pohvale. In to z vso upravičenostjo. Kvartet, v katerem poje prvi tenor Tim Prelesnik, drugi tenor Frank Gradšek, ml., prvi bas Anton Potočnik in drugi bas pa Ray Velimek, je bil to pot izvrstno. Vsi štirje glasovi so se zlivali v prekrasno ubrano celoto.

Tomaž Cukale je pa to pot prekosil samega sebe. V vseh legah je mojstrsko ovladal svoj glas, ki ga je izlhal in nadvse lepo povzdignil tja gor do visokega A. Njegov rojstni kraj je z vso pravico ponosen nanj ter upa, da ga bo v doglednem času častil in slavil s pesmijo na ameriškem opernem odru.

Seve ne bo to doseženo brez truda. Treba bo žrtvovati še precej časa, napora in denarja, preden se mu odpro vrata v hram ameriške opere.

Tomaž se predvsem zanaša nase, na svoj glas in svojo trdo voljo. Toda to še ne bo zadostovalo. Fantu bo treba še višje izobrazbe v petju, kar pomenja še več izdatkov, ki jih njegova tedenska mezda ne bo zmogla. Treba mu bo naše podpore. In uverjen sem, da mu je ne bodo odrekli naši ljudje. Upam,

da se bodo radi odzvali njegovemu povabilu ter se v obilnem številu udeleževali njegovih koncertov, ki jih misli zdaj za zdaj prirejati po naših naselbinah v bližnji bodočnosti.

Da je bila pestra slika tega zelo dobro uspelega koncerta še popolnejša, je pripravljali odsek lično vpletel vanj več nastopov, v katerih je bil častno zastopani naš naraščaj, ameriška mladost.

Vrančičarjevi sestrici iz Joliet, Znidaršičevi punčki na Furlanova dva, Valerija in Drejček, vsi ti so prav imenitno izpopolnjevali celotno prireditel, ki je bila tako prepojena deloma z nadihom pristnega slovenskega značaja in deloma z onim ameriškega ozračja. In tedaj, ko sem opazil tiste solze v očeh naših ljudi po dvorani, so mi nehote prišle na misel sledeče Askreve besede:

"Ameriko imamo v čisti, pa nas skrivaj nam tihe srčne misli uhajajo čez morje v stari svet ... čez morje sinje in široko, čez morje burno in globoko uhaja čisto rosen naš pogled ..."

Zvonko A. Novak.

O delavskih razmerah

Bellaire, O. — Tukajšnji trije rovi Rail & River Coal Co. še zmiraj počivajo. Kakor se glasi izjava iz verodostojnega vira, bodo še nadalje ostali zaprti. Da, še celo nekaj bossov bodo s 1. junijem poslali na počitnice, da se zmanjšajo stroški, ker kompanija že dva meseca nima dohodkov. Predstavnik te družbe so še lansko leto jamrali, da ne morejo kriti stroškov z dohodki, čeprav sta rova št. 3 in št. 6 dala vsak dan na površje nad 6000 ton premoga, rova št. 4 pa nekaj manj ko 3000 ton.

Pravijo, da bo vlada morala določiti ceno premoga, če hoče, da bo kompanija zopet pričela z obratom v vseh treh rovih, drugače pa bo kupovala premog drugje, kakor ga kupuje že danes. Vsaj tako pravijo. Svoje rove bo držala zaprte. Kaj bodo počeli prehodarji teh treh rovo, po številu 1600' več poleg svojih družin, to je kompaniji španska vas, sveti profit je vse, kar šteje.

Premogarjem zdaj še ne prede trda, ker bodo 16 tednov prejemali brezposelnostno podporo. Vprašanje pa nastane, kaj bomo počeli tisti, ki smo delali v rovu št. 6, ko smo že izčrpli svojo podporo. Nas je precejšnje število, ki nismo že 11 mesecev naredili nobene dnevnice ne tu ne tam. Drugih dohodkov pa tudi ni od nikoder, stroški so pa zmiraj za vsakdanje potrebščine. In te je treba sproti plačati. Nekateri dolgujejo že za dva, tri mesece naprej, upnika pa zlahka ne dobiš niti pri najboljšem prijatelju.

No, mi starejši ne smemo preveč stokati, kaj bo z nami v bodoče. Saj dr. Townsend prihaja s svojim načrtom za \$200 mesečne pokojnine. Tukaj v Ohio pa se je oglasil nov mesija v osebi bivšega kongresnika rev. Herberta Bigelowa iz Cincinnatija. On je prišel na dan z načrtom za 50 dolarjev mesečne penzije — za zakonca pa \$80. Ta pokojnina se seveda tiče le staršev v naši državi. V ta namen naj bi se plačeval davek, ki bi znašal po dva odstotka na zemljišča in druge vrednosti, na korporacije pa 25%. Korporacijski davek, ki gre zdaj vladi, naj bi šel v ta fond. Ta načrt bo prišel pred volilne prihodnjega novembra. Odvisno bo torej od volilcev, če bo stopil v veljavo leta 1940.

Vi brezposelni po drugih državah pa tudi poskrbite, da se vi dobite kaj poleg Townsenda, ki se bori za starčke po vsej Ameriki in ne samo v eni državi. Ni pa treba pričakovati obeh pokojnin prihodnje leto, ker ameriški kapitalizem ne da rad ubogemu delavcu niti enega dolarja, kaj šele \$50 ali \$200, če nima pri tem sam najmanj še enkrat toliko profita.

Delavcem pri vsem tem ne preostaja drugega, kot da strme svoje vrste in se organiziramo v delavski stranki. Šele takrat, s popolno delavsko zmagom, bo dela in jela za vse, ker ga bo potem vlada — delavska vlada — razdelila enako med vsemi svojimi državljani. Potem bo drugače kakor je zdaj, ko ima peščica plutokratov pod svojo oblastjo vse blagor 130-milijonskega naroda. Prav v ta namen se vrši konferenca klubov in društev Prosvetne Matice tega okrožja dne 25. junija pri Jožetu Skofu tri milje od Blaina. Na tej konferenci naj bodo prisotni vsi somišljeniki.

Kako bo z delavskimi razmerami, hom poročal v bližnji bodočnosti.

Louis Pavlinich, 258.

Za balincarje

Waukegan, Ill. — Bum-bum! se sliši en blok daleč od Slovenskega narodnega doma. Marsikdo posluša, misleč, da tu v bližini morajo biti voljaške vajde. In čim bolj se približuje SND tem bolj se razlega "bum-bum". Ko si že čisto pri domu, se ogladaš okoli in zagledaš na vrhu SND vsepolno ljudi, moških in ženskih. Od tu tudi prihaja tisti kananski bum-bum, vsled bombardiranja oziroma izbijanja balinc. Tako je!

V nedeljo dne 4. junija pa se bo slišalo bombardiranje še bolj. Ta dan bo namreč uradna otvoritev balincanja. Za nagrade je določenih \$10. Pričetek ob 2. popoldne. Vstopnina prosta. Tekme se lahko udeležijo vsakdo, ki ga veseli, moški ali ženska.

Popoldne je na vrtu prijetna senca, ker dom zastira sončne žarke. Po vrtu pa je vsepolno klopi in tisti, ki jih ne veseli, da bi sami posegli v igro, se lahko komodno posejedo in opazujejo balincanje. V slučaju slabega vremena se bo balinalo pod streho, v dvoranah SND. V takem primeru bo tudi harmonika. Za vse one, ki pridejo od daleč, bomo imeli tudi prigrizek in vse, kar je potrebno, da drži človeka pri življenju. Dobrodošli vsi!

Martin Judaich.

Starmanova kritika Pittsburgh, Pa. — "Kje smo mi prav za prav doma?" in "Tudi Pittsburgh odklanja fašizem" sta dva ekstremna članka, ki sta izšla v našem časopisu. Prvi je uvodnik Prosvete v št. 96, drugi je uredniška vest v pittsburghskem Napreju v št. 21. Ker sta ta dva lista vzdrževana in podpirana od napredno mislečega slovenskega delavstva, bi pa junij čitatelji mogli pričakovati več od njih kot pa tak ekstremizem.

Niti prvi niti drugi ni poročal, kdo je Jelicha vabil v Ameriko in čemu je njemu potrebno vzdrževati shode med ameriški priseljenci. Umevno je, da ga niso vabile bratske organizacije priseljenih Jugoslovancev, kakor tudi ne sami jugoslovanski priseljenci. Res, da je Amerika svobodna in demokratična, zato pa nam tudi ni potrebna nobena protiameriška in nedemokratična propaganda. Kdor pa prihaja od režimske vlade in javno nastopa, pa gotovo ne v smislu demokracije. Ako bi jugoslovanske časopise v Ameriki bilo v resnici delavsko in demokratično, bi že vnaprej poučilo svoje čitatelje, čemu se Jelich nahaja v Ameriki in kako naj se jugoslovanski izseljenci vzdrže proti Jelichevim nastopom; kdo in čemu ga je poslal v Ameriko. Vse to bi morali jugoslovanski izseljenci v Ameriki vedeti vnaprej od svojega časopisa. Tako poučen, dvomim, da bi se kateri hotel udeležiti kakega shoda, kjer bi govoril nepovabljeni inozemski nedemokratični govornik. Jelich bi govoril praznim

Čarovniški proces v XX. stoletju

Človek bi si mislil, da je doba čarovniških procesov, ki spominjajo na najtemnejši srednjovek, že davno minila. Na sodišču v Budimpešti pa so imeli te dni razpravo, ki je spominjala v vsem na čarovniške procese, samo da se končala s sežigom žrtve. Razlika v času se kazala tudi v tem, da ni bila "čarovnica" tista ki so jo obtožili in ki so ji sodili, temveč da nasprotno ta čarovnica tožila in zahtevala za duhu našega stoletja tudi visoko odškodnino.

Mlada žena nekega budimpeštanskega pisarja je odšla nekega dne k neki gospe Hajdinakovi, ki je znana v vsem okolišču kot veščevalka. Hajdinakova ji je prerokovala za vsaj norar dveh pengov najprvo iz kavne gošče, potem iz kart in nazadnje iz roke. Dejala je, jo čaka velika sreča in ji je nujno priporočal naj kupi srečko, ki ji bo to srečo gotovo prinesla. Mlada žena je odšla domov in je rotila med naj kupi srečko. Mož pa v čarovniške spretnosti ne verjame in je prošno odbil. Žena ni prosila, toda iz gospodinskega denarja je šteditila 7 pengov in si je kupila z njimi četrti soko srečko madžarske razredne loterije.

Prišel je dan zrebanja in z njim je prišel dež: srečka je zadela lepo vauto 200 tisoč pengov. Pleskarjeva žena je po vseh odbitkih stala 40.000 pengov v svoj žep. Kaj je dejal pisar kar sreči svoje žene, kronika ne pove, sprotno pa poroča, da je prišla veščevalka Hajdinakova k srečni dobitnici in je zahtevala v odstotni delež iz dobitka, češ da je pleskarjeva žena po njenem nasvetu prišla do njega.

Nehvaležnost pa je plačilo sveta in mlada žena je izjavila, da ne izroči niti prebitke para. Nato je Hajdinakova stopila k odvetniku. Odvetnik zadeve ni hotel prevzeti. Hajdinakova pa ni popustila in je odšla naravnost h kadiju. Na žalost pa so današnji madžarski zakoni čarovniški umetnosti prav tako malo naklonjeni kakor v srednjem veku. Čeprav ne poznajo made in španskega škornja, imajo dovolj drugih neugodnih paragrafov. Sodnik je vprašal Hajdinakovo, da-li je za svoje vedeževanje prajela plačilo in ko je ta pritrdila, je tožbo zavrnj s utemeljitvijo, da je vedeževanje po zakonu prepovedano in da ji sodišče ne more nuditi nobene pomoči. Opozoril je tožiteljico na to, lahko pričakuje celo kazni za svojo prepovedano obrt.

S tem se je čarovniški proces l. 1939 končal, toda končal se je začasno, kajti Hajdinakova je vložila priziv. Človek se mora vprašati, zakaj ni kupila srečke sama, če je vedela, da bo zadela velik dobiček ...

Živalski vrt aforizmov

Mačke predejo zadovoljno, kadar jim ga diš kožuh. Če sem med ljudmi, ki sede skupaj in na vso moč hvalijo drug drugega, se vedno zdi, da slišim iste glasove.

Znano je, da mačke, kadar padejo, padav vedno na noge. To je tisti spretni način padanja, ki se mi učimo vedno iznova.

Če pičkomar malomeščana, začne le-ta tihem dvomiti o popolnosti stvarstva. Ali ni to za komarja dovolj tehten razlog, da pičkomar malomeščana?

Včasih vidim množico, kako spoštljivo sto okrog avtomobila, stoječega na robu pločnika. Kot svete živali so takšni avti. Mogočno, molče stoje, občudovani od ljudi. Človek ne ve, ali se zavedajo ali ne, da jih obdaja atmosfera svete bojazni.

Pri sosedovih imajo psa, ki je prehladen. Če zdaj laja, ga ljudje ne jemljejo resno. So pa ljudje, ki jih jemljemo (in to po pravici!) resno, samo takrat, kadar so prehladen.

Labodi, ki plavajo po ribniku v parku, so splošno veljavnih normah o naravnih lepota simbol dostojanstva. Okrog ribnika stoje klopi in na njih posedajo ljudje.

Ljudje opazujejo ribnik z labodi. Toda ljudje ničesar ne opazujejo. Ne pride jim niti na um, da bi se čutili opazovane od labodov.

Vojna je najdražje razkošje

Staro pravilo, da je za vojno treba denarja in sieer dosti denarja; se danes jasneje potrjuje ko kdaj poprej. Uspehi letalskih napadov so pokazali, da so bile bombe in torpedi petsto dražji od razdejanih poslopj. Bombardiranje je najdražji in najmanj učinkoviti način borbe; to se je pokazalo tudi na španskem bojišču.

Tudi izdatki za topniško opremo še zdaleč niso sorazmerni z uspehi napadov. General Velprit je pred kratkem izračunal, koliko je stala nekaj najvažnejših ofenziv v svetovni vojni. To je na primer napad na Chemin-des-Dames, ki je stal 60 milijonov zlatih frankov, ki je stalo 60 milijonov zlatih frankov. Pri napadu na Verdun je nemška vojska en sam dan, 20. avgusta 1918, spustila v zrak 40 tisoč ton streliva, ki je veljalo 280 milijonov zlatih frankov.

Od leta 1917 je preteklo že dosti vode. Danes je strelivo dosti dražje, a nova razstreliva so dosti slabšega učinka; to pomeni, da je treba za isti učinek porabiti več streliva kakor v svetovni vojni. General Velprit meni, da je današnja kakšna večja ofenziva stala poprečno milijardo zlatih frankov.

Državni milčiči, katere je poslal governor Chandler v Harlan, Ky., grozijo rudarjem, članom unije UMWA, pred premogovnikom v Toftzu.

KRALJ ALKOHOL

ROMAN

Special JACK LONDON
Is angleščina prevedel JOS. POLJANEC

Dva tedna smo ležali v yokohamski luki in precej vse, kar smo videli od Japonske, so bile njene krčme, kjer so se shajali mornarji. Tujci nam je kdo izmed nas z bolj razburljivo pijanostjo izpremenil enoličnost. V takem stanju sem nekoč izvršil pravo junaštvo, ko sem v neki temni polnoči spaval na ladjo in legel lepo spat, med tem pa je obrežna policija iskala moje truplo po vsej luki ter kazala mojo obleko, da bi doznali, čigava je.

Morebiti — tako sem si domišljaj — so se ljudje zavoljo takih reči opijanili. V majhnem obsežju našega življenja je bilo to, kar sem bil storil, znamenit dogodek. Vse pristanišče je govorilo o njem. Več dni sem užival slavo med japonskimi čolnarji in po krčmah. To je bil znameniti dogodek. Bil je dogodek, ki si se ga moral spominjati in s ponosom govoriti o njem. Se danes, po dvajsetih letih, se ga spominjam s tajnim žarom ponosa. Bil je sijajna točka, prav kakor so bile sijajne točke, ko je Viktor podrl čajarno na Boninih in ko so pobegli mornarski javenci mene oplenili.

Značilno je, da mi je bil mikavni čar kralja Alkohola še vedno nekaj tajnostnega. Bil sem organsko tak nealkoholik, da me alkohol samoposebi ni mikal; kemične reakcije, ki jih je povzročil v meni, me niso zadovoljevale, ker nisem imel nobene potrebe za tako kemično zaobčeneje. Pil sem, ker so pili možaki, s katerimi sem bil, in ker je bila moja narava taka, da si nisem mogel odreči, da bi bil manj možaka kot drugi možaki pri njihovi najljubši zabavi. Se vedno sem imel sladke reči rad in sem si o samotnih prilikah, ko ni bilo videti žive duše, kupil bonbonov.

Ob veselem petju smo dvignili sidro in odpluli iz yokohamske luke proti San Francisku. Krenili smo po severni poti in smo s krepkim zapadnikom prevzeli Tih ocean v sedem in tridesetih dneh dobre vožnje. Zopet nas je čakal lep plačilni dan, in sedem in trideset dni, ko smo bili brez pijače, ki bi nam mogla zmešati delovanje možganov, smo neprestano delali načrte, kako bomo porabili denar.

Prvi sklep vsakega moža — star sklep ljudi iz sprednjega kastela na poti proti domu — je bil: "Niti fikca ne za prenočiščene pijavke..." Kajti žal jim je bilo, da so v Yokohami potrošili toliko denarja. Nato pa si je vsak slikal svoje najljubše prideve v duši. Viktor je n. pr. rekel, da jo bo takoj, ko stopi v San Francisku na suho, mahnil naravnost skozi pristanišče in Barbarško obalo in dal oglas v časnik. S tem oglasom si bo poiskal stanovanje in hrano pri preprosti delavski družini. "Nato," je nadaljeval Viktor, "bom obiskoval teden ali dva kako plesno šolo, samo da se seznanim s fanti in dekleti. Potem bom dobil pristop do raznih plesnih družb in me bodo povabili na dom in k zabavam in tako bom z denarjem, ki ga doblim, lahko shajal noter do prihodnjega januarja, ko pojdem zopet na morske pse."

Ne, pil ne bo več. Sedaj je že vedel, kako je rečeno, posebno kakor on pije: vino noter, pamet ven, in denar bi šel, kakor bi trenil. Na izbiro mu je bilo, to je vedel iz bridkih izkušenj, da voli med tridnevnim krokanjem med raznimi pijavkami in krvososi na Barbarški obali in med vso zimo zdrave zabave in družabnosti in nobenega dvoma ni bilo, katero pot naj si izbere.

Aksel Gunderson, ki mu ni bilo do plesa in družabnih sestankov, pa je dejal: "Dobil bom lep plačo. Sedaj pojdem lahko domov. Petnajst let je že, kar nisem videl matere in svojih ljudi. Ko bom izplačan, pošljem denar domov in tam naj počaka name. Nato se udinjam na dobro ladjo, namenjeno v Evropo, in dospem tja z novim zaslužkom. Če ga prištejem prejšnjemu, bom imel toliko denarja kot še nikoli v svojem življenju. Doma bom kakor knez. Niti pojma nimate, kako je na Norveškem vse poceni. Vsakomur bom lahko kaj podaril in izdal denar, da se jim bo zdelo, kakor da sem milijonar, in tako bom živel doma vse leto, preden mi bo treba zopet na morje."

"Prav tako storim jaz," je izjavil Rdeči John. "Tri leta je tega, kar sem dobil zadnje pismo od doma, in deset let, kar sem bil doma. Na Švedskem, Aksel, je vse prav tako poceni kot na Norveškem in moji ljudje so pravi kmetje. Vso plačo, ki jo dobim, pošljem domov in se vdinjam na isti ladji kot ti za vožnjo okrog rta Horn. Dobro ladjo si bova poiskala!"

In ko sta Aksel Gunderson in Rdeči John slikala radosti in praznične šege svoje domovi-

ne, se je vsak zaljubil v domačijo drugega in slovesno sta si dala besedo, da se bosta skupaj vozila in da bosta skupno preživela tisto leto dni, šest mesecev na domu enega na Švedskem in šest mesecev na domu drugega na Norveškem. In ostali del vožnje sta bila nerazdružljiva, tako silno sta bila omamljena po svojih načrtih.

Dolgi John ni bil človek domačnosti. Naveličal pa se je sprednjega kastela. Svojege denarja ne bo dal pijavkam prenočišč. Tudi on si bo najel sobo pri mirni družini in bo obiskoval navigacijsko šolo in študiral, da postane kapitan. In tako je šlo dalje pri vsakem. Vsak mornar se je zaklel, da hoče biti za enkrat pameten in da ne bo razmetaval denarja. Nobenih pijavk prenočišč, nobenega koraka v mornarski del mesta, nobene pijače, je bilo golo vsega sprednjega kastela.

Možaki so postali stiskači. Nikdar ni bilo take varčnosti. Nobene stvari niso hoteli več kupiti iz ladijske zaloge. Stare cunje so morale držati, prišivali so krpo na krpo in privlekli na dan za čuda ogromne krpe, ki se jim pravi "krpe za domov". Štedili so pri vžigalicah in čakali, da so dva, trije imeli svoje pipe pripravljene in jih prižgali z isto vžigalico.

Ko smo vozili ob obali v San Francisku, so pristali k ladjem priganjači prenočišč v svojih čolnih, čim so nas pristaniščni zdravniki odpuštili. Prirojili so na ladjo in vsak je trobil slavo svojemu prenočišču in imel steklenico brezplačnega žganja za srajco. Toda mi smo jih z viška preklinjali zavrnili. Nismo marali ne za njihova prenočišča ne za njihovo žganje. Bili smo trezni, varčni pomorščaki, ki smo znali bolje obrniti svoje denarce.

Nato je prišel odpust pri brodarškem posredniku. Stopili smo ven na tlak s polnim žepom denarja. Obsule so nas pijavke in krvososi kakor kanje svoj plen. Spogledali smo se. Sedem mesecev smo bili skupaj, sedaj pa so se naša pota ločila. Za slovo še poslednji obred tovarištva! (Oj, taka je pač bila navada, šega!) "Naprej, fantje!" je rekel naš ladjevodja. Tik poleg je stala neizogibna krčma. Naokoli jih je bilo še kakih deset. In ko smo šli za ladjevodjo v tisto, ki si jo je bil on izbral, so se pijavke kar trle na hodniku pred njo. Nekateri so prišli celo noter, ampak mi nismo hoteli imeti nič opraviti z njimi.

Razvrstili smo se ob dolgi točilnici — ladjevodja, prvi mornar, šest lovec, šest čolnarskih krmarjev in pet veslačev. Teh zadnjih je bilo samo pet; enega smo namreč spustili v morje z vrečo premoga na nogah med dvema metražema v močnem viharju pri Rtu Jerimo. Bilo nas je devetnajst in poslednjikrat naj bi še skupaj pili. Po sedem mesecev trajajočem trdem delu ob mirnem ali viharnem morju naj bi poslednjikrat gledali drug drugega. To smo dobro vedeli, kajti pota mornarjev držijo daleč. In vseh devetnajst nas je pilo, ko je ladjevodja naročil. Tedaj se je prvi mornar ozrl zgovorno po nas in poklical še eno kolo. Prvega mornarja smo prav tako radi imeli kot ladjevodjo — in imeli smo obadva radi. Ali smo mogli piti z enim, z drugim pa ne?

In Pete Holt, moj lovec (ki se je naslednje leto ponesrečil z vsemi tovariši na ladjem Mary Thomas), je tudi naročil pijačo za vse. Čas je mineval, pijača je venomer prihajala na mizo, glasovi so naraščali in črvi so jeli gomazeti. Lovcev je bilo šest in vsak je trdovratno zahteval v svetem imenu tovarištva, da morajo vsi piti z njim, pa samo po en kozarec. Krmarjev za čolne je bilo šest in pet veslačev in vsi so se držali iste logike. Imeli smo denar v žepu, vsi in na denar je bil prav toliko vreden kot vsakogar drugega, in naša srca so bila prav tako prosta in velikodušna.

Devetnajst kol in kozarcev pijače! Kaj je kralj Alkohol hotel več, da bi prodrl pri teh možakih s svojo voljo? Bili so zrell, da pozabijo na vse svoje z ljubeznijo anovane načrte. Majali so se iz krčme in v roke pijavk in krvosov. Njihov upor ni trajal dolgo. Trajalo je dva dni in bilo je konec njihovega denarja in gospodarji prenočišč so jih na vozeh prepeljali na ladje, namenjene na daljno pot. Viktor je bil krassen dečko, orjak, in s pomočjo prijateljev se mu je posrečilo, da je prišel k rešilni službi. Plesne šole ni nikoli videl in nikoli ni objavil svojega oglasa za sobo pri kakih delavski družini. Tudi Dolgi John ni prišel v navigacijsko šolo.

(Dalje prihodnjč.)

rovaš žensk. Pogosto namreč navajajo nepoučeni za enega izmed glavnih vzrokov sedanje krize vstop žensk v pridobitne poklice, češ da ženske s tem odjedajo moškim kruh, da jim jemljejo zaslužek in da si zato toliko moških ne more ustanoviti lastnega ognjišča.

Brez dvoma je pa treba iskati vzrok temu neugodnemu, nenaravnemu stanju, v katerem tlič zdaj vse svet in kateremu pravimo kriza, vse kje druge kakor v ženskem pridobitnem delu. Sedanje gospodarsko stanje ni prehodnega značaja, ni samo najnižja točka prenehanega gospodarskega valovanja, ki se je pojavilo po naravnem zakonu izravnanja in ki bo po gotovem časovnem presledku zopet izginilo, ampak pomeni mnogo več. Sedanja kriza je v nekem pogledu še hujša kakor tiste nesreče (lakota, elementarne nezgode, bolezni, vojne in podobno), pred katerimi je ljudstvo do sedaj pretpetalo, kajti danes prihajajo široke ljudske plasti v vedno hujšo stisko in pomanjkanje in nimajo siromašni sloji niti najpotrebnejšega, medtem ko stoji na drugi strani zaloga blaga neizkoriščane, ker jih ni mogoče zamenjati za denar, pa vsled tega tudi delovne moči nimajo novega dela, dokler se stare zaloge ne izpraznijo. Vsega, kar potrebuje človeštvo za nujne vsakdanje potrebe in za razvedrilno, je dovolj na razpolago, samo da ni mogoče teh dobrin pravično razdeliti med posameznike. Namesto da bi kapitalisti te svetne dobrine prepustili drugim, jih rajši uničujejo. Zato smo prišli tako daleč, da umirajo na eni strani množice ljudi od lakote in hodijo bose in raztrgane, na drugi strani pa kurijo v Ameriki lokomotive z žitom, in neki poslanec je v ameriškem kongresu celo predlagal, naj bi država pospeševala neko žitno bolezen. Po drugod spet sežiga cele plantaže bombaža itd.

Bilo bi pa napačno, ako bi človeštvo preklinjalo stroje kot povzročitelje vsega zla in jih poizkušalo celo uničiti v rušitvi. Stroji in sploh vse pridobitve tehnike so človeštvu samo v blagoslov, najti bo le treba pravičnejši način razdelitve tistih stvarnih dobrin, ki jih proizvajajo. Stroji so sicer res z najmanjšimi delovnimi silami povečali produkcijo že do kar neverjetnih višin, tako da lahko proizvajajo danes v določenem delovnem času že samo del človeštva vse tisto, kar potrebujejo vsi skupaj, vsem ostalim pa sedanjih gospodarski red ne more nuditi dela. Postopna industrializacija in racionalizacija je dala človeku možnost, da proizvaja vedno več s čim manjšimi sredstvi. Ker se lahko mnogo več proizvaja, je na kupnem trgu preveč blaga, tako da je nastala nadprodukcija. Kapitalizem je hotel to stanje uravnovesiti s tem, da je začel odpuščati delavce in jim zniževati mezde, a je s tem dosegel, da je še manj ljudi, ki bi imeli dovolj sredstev za nakup potrebnih stvari na razpolago.

Zato je tudi zmotno naziranje, da segajo prvi početki sedanje krize komaj nekaj let nazaj, ko segajo v resnici že v prva leta sedanjega stoletja. Ako zasledujemo razvoj gospodarskega stanja, vidimo, da se opažajo prvi znaki krize že v letih pred svetovno vojno, kajti že takrat je bila nadprodukcija, ki je prizadevala raznim državam hude in resne skrbi. Prav zato, ker so hotele razne države svojim proizvodom na vsak način najti novih tržišč, je potem izbruhnila svetovna vojna. Svetovna vojna, ki je uničila toliko človeških življenj in stvarnih dobrin, da je nastala velika vrzel, je krizo samo navidezno nekoliko zavrla, nakar se je po nekaj letih tem strahotnejše razbohotila.

Možnost hitre in lahke produkcije s pomočjo izalekove moderne tehnike pa bi lahko bila človeštvu v prid, namesto da mu je v škodo kakor danes, ako bi vladal drugačen gospodarski red. Preko raznih gospodarskih sistemov, preko suženstva v starem veku, fevdalizma in tlačanstva v srednjem veku je dospelo človeštvo do sedaj veljavne oblike gospodarskega življenja, do kapitalizma. Sedaj smo pa že v poznokapitalistični dobi, kapitalizem kot gospodarski sistem se je preživel, tako

da občutimo samo njegove izrodke. Tako n. pr. se je proglašalo v začetku kapitalistične dobe na široko načelo svobodne konkurence, kakšno pa je to načelo danes, nam pričajo karteli, koncerni in trusti. Kapitalizem vpliva tudi na duhovno življenje narodov; nasilje in teror, ki preplavlja svet kakor ogromen val, je njegovo delo.

Nadprodukcijo, o kateri se toliko govori, moramo zato vedno tako razumeti, da je samo navidezno že preveč blaga na svetu, ker ga je samo za tiste, ki ga lahko plačajo. Za potrebe človeštva se pa v resnici ne proizvaja nikoli dovolj dobrin, proizvajajo se jih še vedno premalo, ker je samo še nezadostno delo človeštva omogočeno dostojno, človeka vredno življenje, medtem ko se na drugi strani dogaja, da še danes umira nešteto ljudi od lakote. Sedanja gospodarski red, nesocialni kapitalizem, dopušča, da se uničuje blago, češ da ga je preveč, samo da bi ga ne bilo treba prodati z zmanjšanim dobičkom, saj kapitalistično gospodarstvo ne proizvaja zaradi tega, da bi zadovoljilo potrebam prebivalstva, ampak samo zaradi dobička.

Važno je za razumevanje krize tudi vprašanje, ali je danes na svetu preveč ljudi, tako da naravno vsi ne morejo najti zaposlitve. Mnogi trdijo, da je ravno obratno resnica, da je na svetu še premalo ljudi, zlasti premalo takih, ki se ne morejo sami proizvajati, ampak lahko samo uporabljajo proizvode drugih, torej premalo otrok. Čim več bi bilo otrok, tem več bi porabili in sorazmerno bi bilo lahko spet toliko več ljudi nanovo zaposlenih. Takšno naziranje je pa zelo dvomljivo resničnosti, kajti prav gotovo velja samo za proizvode, ne pa za žive, za pridelke zemlje, ki se ne dajo kar tako stopnjati do poljubne višine kakor proizvodi strojev. Tudi je treba misliti na bodočnost, na stanje, ki bi nastalo takrat, ko bi vsi tisti, ki sedaj samo še uporabljajo proizvode drugih, sami začeli proizvajati in tako spet strahotno pomnoževali množico brezposelnih, kar bi bilo pri nadprodukciji strojnih proizvodov neizogibno. Zato je že potrebno, da ne zapiramo oči pred spoznanjem, da se človeštvo ne sme poljubno razmnoževati, ako hočemo vsaj v bodočnosti preprečiti brezposelnost, vojko in druga taka zla. Ker je človek neomejeni gospodar stvarstva, ker se je povzpel tako visoko, da noben naravni sovražnik ne ovira njegovega razmnoževanja, kakor je n. pr. pri živalih, je potrebno, da sam nadzira in uravnava razmnoževanje človeškega rodu.

Ker je glavni vzrok sedanje krize v nadprodukciji, izvirajoči od strojev, zato je tudi edino začasno zdravilo za odpravo tega zla skrajšanje delovnega časa od dosedanjih 48 ur na 40 ur delovnega tedna, in sicer enakomerno po vseh državah in z nezmanjšano plačo. Znižanje delovnega časa in s tem združena zaposlitev novih delovnih sil bi brezposelnost ponekod začasno sploh odpravila, drugod pa vsaj znatno omilila. Ponekod bo pa itak samo potrdila še uveljavljeni dejanski položaj. Seveda bi izpočetka vsled tega trpel na videz podjetnik, a to bi se kmalu izravnalo, kajti čim več bi bilo tudi takih, ki bi si lahko privoščili razne proizvode in zato bi povečana prodaja proizvajalcu kmalu nadomestila tisto, kar izda več pri plačah. Tako bi bilo nepotrebno, da bi poskočile cene raznim izdelkom in bi morale oblasti budno čuvati nad tem, da bi kapitalizem ne izrabil uvedbe 40 urnika sebi v prid, ampak naj bi bilo skrajšanje delovnega časa res prva stopnja na poti do pravičnejše uredbe družbe. Kapitalizem itak izkuša priti iz gospodarske krize čim manj oškodovan in zvrtača vsa bremena na delavca in kupovalca. Že zdaj niso žrtve, ki se nalagajo tema dvema, v nobenem razmerju z žrtvami podjetnikov, zato ne gre, da bi njih žrtve postale še večje.

V bodočnosti bo pa treba še marsikaj drugega ukreniti, n. pr. postaviti rudnike, veleobra- te in sploh vse večje naprave pod nadzorstvo javnosti, določiti najmanjšo delovno mezdo, ustaliti cene raznih surovin in pridelkov itd. Vse to so pomožna sredstva, ki nanja nikakor ne moremo že sedaj računati, kajti to so stvari, ki se ne dajo kar tako na mah uresničiti, ker mora čas zanja še dozoreti. Nesporno pa je dejstvo, da je dandanašnja oblika gospodarstva kapitalizem, ki na podlagi svobodnega trgovanja omogoča, da se kopiči premoženje neomejeno v rokah manjšine človeštva, popolnoma odpovedala.

Pri reševanju vseh teh nedostatkov sedanjega gospodarskega reda imajo ženske do sedaj še jako malo besede. Možki imajo v rokah svetovne institucije, kakor n. pr. Mednarodni urad dela. Tudi pri gospodarskih konferencah sodelujejo samo možki. Ti bodo morali izdati vse potrebne zakone in uredbe za skrajšanje delovnega časa, sicer jih bodo še o- bupnejše razmere same prisilile k temu.

Pri nas ima ženstvo še manj vpliva kakor drugod, kajti pri nas še nima volilne pravice in torej ne sodočloča o sreči in nesreči, o blaginji in propasti našega naroda. Kljub temu pa je vendar dolžnost sleherne ženske, da sodeluje po svojih močeh pri izboljšanju naših gospodarskih razmer. Če se bo ženstvo tega zavedalo, bo s tem našemu gospodarstvu mnogo pomagano, saj gre tri četrtine narodovega premoženja skozi ženske roke in ima zato vsaka ženska v sedanji krizi pred seboj velike naloge. To je tem važnejše, ker se naše gospodarstvo ne more in ne sme zanašati na tujo pomoč, ampak bo treba do skrajnih mej možnosti izkoristiti svoje lastne moči. Samopomoč je edina rešitev za naše narodno gospodarstvo, ki ima na razpolago le nezadostna sredstva, tako da je treba zato z njimi tembolj previdno in varčno ravnati.

Varčevati pa mora gospodarstvo na pravem mestu, zlasti pri tujem blagu. Varčuje pri dragih tkaninah, nepotrebnih igračkah, pri lepotilnih drugih luksuznih stvarih, prihajajo iz inozemstva. Lani nam mora biti bližji tujih narodov, zato se predvsem gospodinja sama rekatu tujemu blagu, denar porabiti za nabavo domačih izdelkov in pridelkov. Pri teh gospodinja ne omejuje svojih izdatkov brez nujne potrebe samo iz pretirane bojznosti, tudi iz skopuštva in odenarja. Kdor lahko, naj svoje dohode tudi brez skrbi porabi, saj maga s tem našemu obrtniku našemu kmetu iz sedanje stiske. Posebno naš kmečki stan je v hujši prizadet, ker ne more svojih pridelkov prodati po kakaj zadovoljivi ceni. Odkar cene živini, vinu, žitu itd. padle, vlada na deželi strahovščina in ravno meščanski gospodinj je lahko vsaj nekoliko ublažilo, ako pridno kujejo kmečke pridelke. Zvišanje cen kmečkih pridelkov in s združenim izboljšanje kupne ceni naše vasi bo neizmerne koristi za naše narodno gospodarstvo, povečani denarni obilje v lastni zemlji bo rodil stotesad. Na to stran čaka godinje pri nas še ogromno kajti mnogo kmečkih pridelkov in izdelkov je še vse preuvaževati, n. pr. mleko, mlečni izdelki, sadje, grozdje itd. Isto je z izdelki naše in industrije. Domača trgovina, obrt in industrija ne morejo uspevati, ako jih gospodinj z nakupom ne podpirajo. Prava mora tudi sleherna godinja pospeševati domača višča.

Dalje mora tudi vsaka godinja toliko vedeti o gospodarstvu, da se bo zavedala, kako sedanje skrivanje denarja smiselno, pa tudi škodljivo ko za lastnike denarja kakor di za celotno narodno gospodarstvo. Denar, ki ni v prou, je samo mrtev denar in rodnemu gospodarstvu v škodo. Seveda je res, da izgubi v svojih razmerah denar, naš denarnih zavodih, svoje na- ložljivost in ga lastnik tako ko ga potrebuje, ne more do- niti. Treba pa je pomisliti, so to nezadostno razpoložljivi denarja zakrivilo ravno tisti, ga odtegujejo brez potrebe in metu in ga zadržujejo do- Prav v tem oziru pa lahko pišujemo misli samopomoči večji pomen, ker se pri tisti kakor ne moremo zanašati pomoč drugih. Gospodarsko zdravljenje bo polagoma in dovalo šele vzporedno z našim trošenjem kapitala, in sledi povišanje kupne moči in širših slojev. Zato je skrivanje denarja škodljivo in nepotrebno, tembolj ker ni nastopilo tisto, česar so se nekateri bo-

Ni dovolj, kaj varčuje vsa ženska samo zase in za svoj rodbino, varčevati mora tudi korist svojega naroda in tako pravilno svoje narodno spodarstvo poslanstvo. Ako daja denar za tuje izdelke, haja denar v tujino in so oškodovani naši lastni ljudje, denar za domače blago pa ne vedno na domačih tleh množi blagostanje naših ljudi. To je gospodarska samopomoč, v kateri leži začasna rešitev šega narodnega gospodarstva, to je edini izhod iz sedanje krize, h kateremu lahko tudi godinja in sploh vsaka žena pripomore.

Ženska in vprašanje sedanje krize

Milica Stupanova

Kriza, ki jo preživljamo, je tako huda, da svetovna zgodovina enake sploh ne pomeni. Ker postajajo razmere vedno bolj zamotane in zapletene, tudi nihče ne ve, kaj nas še čaka, kaj nam utegne bodočnost še prinesiti slabega. Zato gleda vsak strahoma naprej, zato so koraki slehernega tako negotovi in neodločni. Dasi traja kriza že tako dolgo, vendar po mnenju gospodarskih strokovnjakov

še ni dosegla viška in ne bo še tako kmalu minila. Verjetno je, da se v okviru zdaj vladajočih razmer nikoli ne bo doseglo zboljšanje in ozdravljenje, da si svetovno gospodarstvo in posamezne gospodarske jedinice ne bodo opomogle prej, dokler se ne bodo odločujoči činitelji zedinili in vpostavili popolnoma drugačnih razmer. Kakor je podoba, ne bo mogoče odpraviti krize z majhnimi zasilnimi sredstvi, ampak z zelo dalekosežnimi odločitvami, ki ne bodo čutile samo zasebnih interesov gotovega majhnega dela človeštva, ampak bodo gledale na človeštvo vobče.

Sodobna, zavedna ženska mora še s prav posebno budnim očesom spremljati znake in razvoj krize, biti mora natančno poučena o njenem postanku in njenih prvih početkih, saj je danes med ženskami nešteto takih, ki postajajo žrtve naraščajoče gospodarske krize. Ženske, matere in gospodinjje jo občutijo še vse huje kakor možki, ker spoznavajo njene učinke najbolj neposredno. Dalje je pa tudi dolžnost in pravica tistih žensk, ki so poklicno zaposlene, da spoznajo, zakaj so dobrine, ki jih proizvajajo, dostopne le nekaterim, ko so pa množice brez dela. Biti pa mora poučena o krizi še zato, da lahko, kadar je potreba, zavrne neosnovane, prikrite in javne očitke na

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čarnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELERA NA ČLANSTVO S.N.P. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa poselila daje vodstvo tiskarne.—Cene smerni, zahtevajo dele prave Pišite po informacije na saalov!

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Tel. Rockwell 494
CHICAGO, ILLINOIS